

Kalnički
partizanski
odred

5

Osnovan: 10. 10. 1942., u selu
Bijela, kod Daruvara.

Kalnički
partizanski
odred

2

Komandanti: Mate Jeković, Izidor
Štok, Stjepan Kučiš, Stevo Čavić,
Jovica Mandić, Vlado Kobal, Stevo
Čučković, Mato Ostović Majstor,
Josip Hržica, Radovan Gorenc.

Komesari: Josip Horvat Joža,
v.d. Andrija Muhek, Gabrijel Santo,
Nikola Ladišić, Josip Gugo,
Viktor Kocijan.

Kalnički
partizanski
odred

3

Sastav: 1 - 4 bataljona i
prištapske jedinice ranga voda i
odjeljenja.

Kalnički partizanski odred

Ustaški režim uspostavljen 10. travnja 1941. odmah je proglasio neprijateljima velik dio stanovništva teritorija kojim je htio vladati. Za mnoge od nepoželjnih Srba, Židova i antifašista nedostupna područja, šume i planine, značile su spas od logora ili likvidacije i upravo će ta područja biti baza pokreta koji će naposljetku poraziti režim u narodnooslobodilačkom antifašističkom ratu. Jedna od tih planina u Hrvatskoj bio je i Kalnik. Ta planina nalazi se u samom središtu sjeverozapadne Hrvatske, strateški važnog područja koje je graničilo s područjima sila osovine, s jedne strane Njemačkog Carstva, s druge Horthyjeve Velike Mađarske. U neposrednoj blizini Kalnika nalaze se i važne pro-

metnice, prije svega pruga Budimpešta-Zagreb-Rijeka, koja je bila važna linija komunikacije, kako za novoproglašenu NDH, tako i za Italiju, Mađarsku i njemačku vojsku čije su se jedinice razmjestile po cijelom Balkanu. Područje sjeverozapadne Hrvatske trebalo je također služiti i kao sigurno zaleđe nove ustaške države, zbog svoje blizine Zagrebu, relativne ekonomske razvijenosti i etničke homogenosti koja nije bila uobičajna na područjima NDH. Međutim, kalničke šume vrlo brzo će se pokazati kao trn u peti nove vlasti i njezinih fašističkih saveznika i okupatora, a glavnu zaslugu za to ima Kalnički partizanski odred.

Organizirani ustanak u Hrvatskoj, kao i u ostatku tadašnje Jugoslavije, rezultat je djelovanja komunista. U širem kalničkom području, neposredno nakon uspostavljanja režima, nova vlast je svoje političke protivnike uhićivala i slala u logor Danica u Koprivnici, koji se danas smatra prvim koncentracionim logorom NDH. Tako je već prvih mjeseci veći dio rukovodstva bjelovarskih i varaždinskih komunista, koje je bilo odgovorno za područja s obje strane Kalnika, bio uhapšen. Preostale komunističke

Prvi bataljon Kalničkog partizanskog odreda u Š

Šandrovcu, svibanj 1943. u povratku iz Slavonije

*Božidar Leiner, komandant
Prvog Kalničkog partizanskog
odreda*

Kalnički
partizanski
odred

8

joj istaknutoj članici. Grupi će se na Kalniku uskoro pridružiti druga grupa križevačkih komunista, koji su se organizirali u selu Nova Kapela nedaleko Vrbovečke Dubrave. Ubrzo nakon toga, kalničkim partizanima pridružuje se i grupa domobranskog poručnika Božidara Leinera porijeklom iz Ludbrega nakon čega se 29. ožujka 1942. i službeno osniva Kalnički

organizacije pristupale su organiziranju oružanog ustanka protiv nove vlasti. Prvu oružanu grupu na Kalniku organizirao je u ožujku 1942. Josip Posavec, križevački komunist koji je pobjegao iz zatvora, zajedno s nekolicinom članova i simpatizera iz sela Vojakovački Osijek. Ta grupa bit će poznata kao grupa Mileve Cetušić, po svo-

partizanski odred. Odred od 42 članova izvodio je manje akcije u obližnjim izoliranim selima pri čemu se sukobljavaju s Oružništvom, redarstvenim organom nove vlasti, a simpatije seljaka osvajaju otvaranjem skladišta i vraćanjem robe koja je oteta u akcijama rekvizicije za vojsku Sila osovine. Taj odred međutim biti će gotovo uništen do kraja travnja iste godine, tijekom prve akcije "čišćenja" Kalnika u kojoj je ubijen i Božidar Leiner.

*Vilko Jurec, komesar Prvog
Kalničkog partizanskog
odreda*

No, s obzirom na stratešku važnost Kalnika i potrebu širenja NOB u krajeve nastanjene uglavnom Hrvatima, još iste godine pristupilo se obnovi kalničkog odreda u čemu su sudjelovali dobrovoljci

Grupa boraca Banijske proleterske čete koja je u listopadu 1942. godine ušla u sastav Kalničkog partizanskog odreda

Kalnički
partizanski
odred

10

iz krajeva u kojima se borba već razbukkala. Tako je 10. listopada 1942. u selu Bijela kod Daruvara ponovno osnovan Kalnički partizanski odred od Banijske proleterske čete i slavonskih dobrovoljaca s kojima su kao politički komesari na Kalnik otišli i Joža Horvat i Ivan Šibl. Odredu su se pridružili i raniji kalnički partizani, kao i žumberačka četa pod vodstvom Izidora Štroka, veterana španjolskog

*Grupa rukovodilaca Kalničkog partizanskog odreda.
Prvi s desna je Stjepan Kučić, komandant
KPO od rujna 1943.*

građanskog rata koji je postao komandant odreda na Kalniku. Odred je nastavio akcije zaštite lokalnog stanovništva od nove vlasti i ometanje ratnih planova Sila osovina. Za to su dosljedno koristili gerilske (partizanske) taktike ratovanja, uz iznenadne napade i brzo povlačenje uz minimalne gubitke. Ve-

Ludbreški Ivanec, srpanj 1943. Pripadnici voda za veze KPO od lijeva: Štefanija Hrvoj, Vlado Gluhak i Nada Gorenc

likom mobilnošću ostavljali su dojam da su partizani posvuda, kao što možemo čitati iz izvora vojnih tijela NDH. Učestali napadi na željezničke pruge, zgrade

*Grupa ranjenih partizanki u Novom Vrbasu 1944./1945.
Među njima je treća od desna Milka Severović Janžek,
prvoborac u Kalničkom partizanskom odredu*

općine i stanice oružništva, privremeno oslobađanje sela i držanje mitinga na kojem su se predstavljali ciljevi narodnooslobodilačkog pokreta, kao i učestalo razoružavanje domobranstva, potaknuli su vlasti NDH na novu akciju "čišćenja" Kalnika u studenom 1942. Za tu akciju iskorištene su najelitnije postrojbe,

Varaždinske Toplice, listopad 1943. godine. Međimurska četa Ka

...ničkog partizanskog odreda u pripremi za odlazak u Međimurje

Kalnički
partizanski
odred

16

Lijevo: Sestre Milica i Brigita Patafta iz Hrženice, Ludbreg; u KPO od rujna 1943; Milica zarobljena i ubijena u Lepoglavi 1945, a Brigita poginula 1944. kao komandir voda u brigadi "Matija Gubec"

uključujući i zloglasnu Crnu legiju pod vodstvom Jure Francetića. Velika bitka između Kalničkog partizanskog odreda i Crne legije odvila se u selu Kalnik kada su ustaške snage jurišale na Stari grad i planinarski dom gdje su partizani zauzeli položaje. Iako su se partizani nakon akcije morali povući s Kalnika, njihova velika mobilnost omogućila im je da prođu i desetke kilometara tijekom jedne noći zbog čega su uspjeli sačuvati većinu svojih snaga seleći ih od slovenske granice i Žumberka do Moslavine i Podravine. Tim privremenim napuštanjem Kalnika uspjeli su širiti NOB po okolnim krajevima i uspostaviti veze sa slovenskim i slavonskim partizanima. U kretanju pomogla im je i činjenica da su raspolagali velikim količinama domobranskih uniformi, pošto su te jedinice redovito razoružavali i slali kući nakon što bi im objasnili ciljeve NOB-a.

Iako su partizani već uhvatili korijena u selima

kao što su Poganac, Apatovec i Duga Rijeka, NOB na Kalniku je slabilo to što su redovito slali pojedine bataljone kao pomoć pri formiranju većih jedinica Narodnooslobodilačke vojske, prije svega u Slavoniju. Još jedna otežavajuća okolnost bilo je sve veće uključivanje jedinica njemačke vojske koja je sve više gubila povjerenje u svoje ustaške saveznike. Tako su krajem 1942. njemačke jedinice preuzele čuvanje pruge Koprivnica-Križevci, ali ni to nije zaustavilo redovito uništavanje pruge koja je bila jedna od ključnih veza za prijevoz njemačkih snaga koji su sudjelovale u velikim ofenzivama protiv glavnine partizanskih snaga u 1943. (Fall Weiss i Fall Schwartz). Odred u svibnju osniva i Zagorsku udarnu četvu, a u srpnju i bataljon Matija Gubec i sudjeluje u širenju NOB-a u Zagorju. Sile osovine pokušavaju rast NOP-a na Kalniku spriječiti i formiranjem "trupova", posebnih protugerilskih jedinica, ali ni one ne uspijevaju u gušenju pokreta. U drugom dijelu 1943. na područje Kalnika i Zagorja dolaze i slavonske brigade, kasnije i divizije kao veće jedinice koje mogu nanijeti teže i izravne štete neprijatelju. U srpnju 1943. u sastav NOV-a prelazi cijeli domobranski topnički sklop iz Jalkovca kod Varaždina pod vodstvom Demetra

Varde koji sudjeluje i u napadu na lepoglavski zatvor na obljetnicu pada Bastille 14. srpnja U toj akciji oslobođeno je oko 100 političkih zatvorenika. Pozitivan utjecaj na razvoj NOB-a te godine imale su i sovjetske pobjede, te posebno kapitulacija Italije nakon kojeg postaje jasno da fašističke sile gube rat, što je olakšalo prelazak cijelih domobranskih jedinica u sastav NOV-a. Odred sudjeluje i u stvaranju brigade Braća Radić, prve brigade u sjeverozapadnoj Hrvatskoj.

S početkom djelovanja brigada i divizija, većih klasičnih vojnih jedinica koje na sebe preuzimaju glavninu vojnih zadataka, odredi

Jeste li znali...

Nakon oslobađanja kaznionice u Lepoglavi u partizanske jedinice raspoređeno je stotinjak političkih zatvorenika, dok su od ostalih šestotinjak zatvorenika na slobodu puštene osobe osuđene na kraće vremenske kazne i zbog lakših prekršaja, a teški kriminalci su zadržani u zatvoru jer partizani nisu u svoje redove htjeli primati kriminalce.

polako mijenjaju svoju ulogu i postaju prije svega zaštitnici oslobođenog teritorija i organa nove narodne vlasti, kao što su narodnooslobodilački odbori. Ti organi omogućili su da u područjima u kojima je odred u mogućnosti stalno biti prisutan, narod prihvati NOP kao legitimnu vlast, što je onda omogućilo i provođenje mobilizacije. Druge važne institucije koje su trebale zaštitu odreda bile su partizanske bolnice. Iako je odred od samih početaka imao neprikladne objekte za privremeno smještanje ranjenika, uglavnom se oslanjao na slanje ranjenika u Slavoniju. Tek sredinom 1943. grade se dvije bolnice, Stupe i Gabrinovec, koje su mogle preuzeti dio brige za ranjenike. Bolnicu Stupe 21. rujna 1943. otkrila je jedna ustaška patrola pri čemu su osoblje i pacijenti ubijeni, a bolnica zapaljena. Do kraja 1943., oslobođeni teritorij više se neće ograničavati samo na manja i teže dostupna sela, već će uključivati i veća mjesta i gradove kao što su Varaždinske Toplice, Ludbreg i Koprivnica, koja je oslobođena 7. studenog 1943. Taj slobodni teritorij biti će ponovo okupiran u veljači u akciji koje predvode "elitne" jedinice NDH - Crna legija i Poglavnikov tjelesni sdrug. Međutim, te akcije Sila osovine bile su samo posljednja utvrđivanja pred

njihov konačni poraz. Kalnički odred će do kraja rata sudjelovati u oslobođenju Čakovca 10. travnja 1945. nakon čega će i formalno biti raspušten.

Kroz odred je tijekom ratnih godina prošlo nekoliko tisuća ljudi, čiji prosjek godina je bio svega 20. Ti borci odigrali su jednu od najvažnijih uloga za širenje NOB-a u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, čime su znatno doprinijeli porazu Sila osovine i njihovog satelita NDH. Odred je dao velik broj boraca za druge jedinice, od Moslavine i Slavonije do Zagorja, ali on nije te mlade ljude samo vojno obrazovao, nego je razvio i kulturnu djelatnost, novine, Kalničku kazališnu grupu, zbor itd... Još važnije, odred je kroz narodnooslobodilačku borbu sudjelovao i u izgradnji novog društva, gradio je nove i drugačije vrijednosti, načine upravljanja zajedničkim dobrima, nove odnose među ljudima, među spolovima i etničkim zajednicama koje žive na tom području. Bez obzira na sve pokušaje revizije povijesti i relativizacije NOB-a, pozitivne posljedice te borbe osjećamo i danas.

Kalnička mi

Kalnička mi gora mati,
suho lišće krevet moj,
svakog dana ja odlazim,
u krvavi teški boj.

Kuću moju zapališe,
više nemam doma svog,
sad u šumi nalazim se,
to je dragi dom moj.

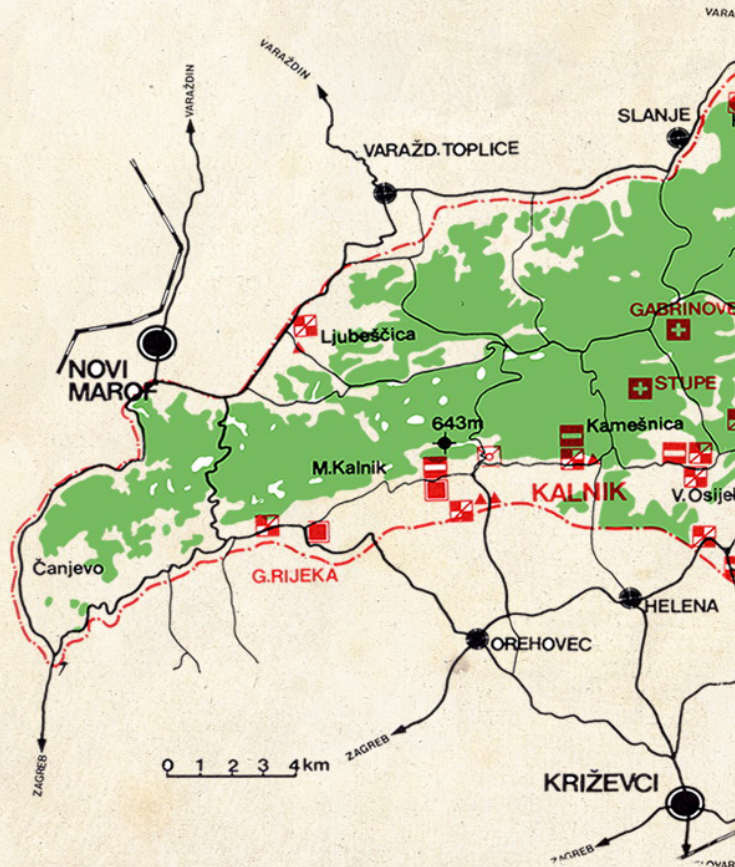
Oca nemam, sestre, majke,
ostao sam ja i brat
sve mi drugo uništio
taj krvavi teški rat.

i gora mati

Postao sam ja partizan
borac za slobodu
i borim se s drugovima
u našem vođu.

Ako drugovi ja padnem,
u tom teškom boju,
pod drvetom iskopajte,
tada raku moju.

Neka sunce toplo sije,
na zeleni grobek moj,
neka slavuj u slobodi,
pjesmom slavi poj svoj.

Karta nekadašnjeg "Spomen - područja Kalnik" sa

určanim objektima od kojih neki više nisu u funkciji

Bibliografija:

Kalnički partizanski odred, Varaždin, 2010.

Milan Brunović: Kalnik u borbi, Zagreb, 1982.

Rade Bulat: Deseti korpus "zagrebački" NOV I POH, Zagreb-Beograd, 1985.

Ante Dobrila: Prilozi za povijest NOB-a koprivničkoga kraja, Koprivnica, 1983.

Hrvatsko zagorje u revoluciji, Zagreb, 1981.

Dragutin Feletar: Podravina I., Koprivnica, 1988.

Borbeni put 32. divizije, Zagreb, 1959.

Franjo Horvatić: Spomenici NOB-a općine Koprivnica, Koprivnica, 1986.

Kompleti "Podravskog zbornika" Koprivnica (1975. - 1988.) i "Križevačkog zbornika" Križevci (1970. i 1982.)

Ludbreg, monografija, Ludbreg, 1985.

Međimurje 1919-1959, Čakovec, 1959.

Rade Milosavljević: Križevci u NOB i revoluciji, Križevci, 1982.

SZ Hrvatska u NOB-i i socijalističkoj revoluciji, zbornik, Varaždin, 1976.

SZ Hrvatska u NOB-i i socijalističkoj revoluciji, građa dokumenata, I-X, Zagreb, 1981. - 1989.

Šibl Ivan: Ratni dnevnik, Zagreb 1960.

U povodu 70. obljetnice osnivanja
Kalničkog partizanskog odreda

Organizator:

Savez antifašističkih boraca i antifašista
Republike Hrvatske

Autori izložbe:

Drago Mrkoci
Mario Šimunković

Autor teksta:

Nikola Vukobratović

Grafički dizajn:

Mario Šimunković

Fotografija na naslovnici:

Zagorska četa Kalničkog partizanskog odreda

Zagreb / Kalnik
listopad 2012.

Kulm's
48.

miles